

Za Jurajom Hatríkom

(1. 5. 1941 – 21. 5. 2021)

Eva Čunderlíková

Juraj Hatrík
Foto: Eva Čunderlíková

Odišiel **Juraj Hatrík** – osobnosť, ktorá zanechala nielen rozsiahle skladateľské a hudobno-teoretické dielo, ale vryla nezmazateľnú stopu do myslí a sŕdc všetkých ľudí, ktorí s ním počas jeho života prichádzali do osobného či pracovného kontaktu.

Do aktívneho hudobného života vstupoval v 60. rokoch 20. storočia. Ako mladý človek mal všestranné záujmy, aby sa nakoniec rozhodol venovať profesionálne hudbe. Vyštudoval kompozíciu na Vysokej škole múzických umení u Alexandra Moyzesa, ale súčasne ho zaujímala aj hudobná analýza, filozofia a psychológia vnímania hudby, v čom ho podporoval jeho profesor Oto Ferenczy. Bol to práve on, kto mladého skladateľa nasmeroval k pedagogickému pôsobeniu.

Na samom začiatku ho vyslal nabráť prvé pedagogické skúsenosti na konzervatórium do Košíc. Po dvoch rokoch sa vrátil do Bratislavy

a pokračoval v pedagogickej kariére na Katedre hudobnej teórie na Hudobnej a tanečnej fakulte Vysokej školy múzických umení ako ašpirant a neskôr odborný asistent prof. O. Ferenczyho. Ako mladý absolvent kompozície sa spriatelil s generáciou umelcov o niekoľko rokov starších od neho – z hudobníkov k nim patrili Ilja Zeljenka, Roman Berger, Ivan Parík, Dušan Martinček a ďalší, ktorí tvorili priateľskú komunitu aj s výtvarníkmi, filmármi či divadelníkmi. Medzi jeho priateľov patrili napríklad Marián Mudroch, Daniel Fischer, Vladimír Kordoš či Dušan Hanák.

Hatríkova prirodzená zvedavosť, priam dychtivosť po poznaní ho viedla k štúdiu a analýze širokého spektra hudobných diel autorov všetkých storočí, vstrebával veľké literárne diela svetových majstrov, zaujímali ho problémy filozofie či psychológie.

Táto všestrannosť záujmov sa úplne prirodzene pretavila do skladateľskej tvorby: nielen mimohudobné inšpirácie a paralely, ktoré sú zjavné takmer vo všetkých dielach (skomponoval ich viac ako stovku), ale aj v samotnom narábaní s hudobnou štruktúrou. Kompozičné majstrovstvo sa – po niekoľkých rokoch hľadania, štúdia veľkých majstrov i vlastnom experimentovaní – ustálilo v jedinečnej hudobnej reči, ktorá v sebe spája minulosť i súčasnosť (melodickosť, rozšírená tonalita a modalita, ale i práca so sériami či aleatorika).

Začiatkom 70. rokov 20. storočia musel nastúpenú pedagogickú kariéru z politických dôvodov nútene prerušiť. Vylúčili ho zo Zväzu slovenských skladateľov a jeho diela sa niekoľko rokov nesmeli uvádzať.

Napriek tomuto nepriaznivému zásahu osudu strávil plodných 20 rokov v Slovenskom hudobnom fonde. Sformovali jeho profesionálnu orientáciu a nasmerovali ho na nezávislú analýzu hudby a na prácu s deťmi a mládežou v neformálnej sfére. Od polovice 70. rokov prinášal radosť z hudby deťom v Detskom mestečku v Trenčíne – Zlatovciach, neskôr dostal priestor v špecializovanom stredisku Hudba a mládež v bratislavskej Petržalke, mohol tvoriť rozhlasové a televízne relácie a moderovať výchovné koncerty pre školy, ktoré pretransformoval do podoby interaktívneho hudobno-výchovného divadla. Všetky skúsenosti zúročil po rehabilitácii a návrate na HTF VŠMU v roku 1990. Stal sa jedným z najvýznamnejších pedagógov hudby na Slovensku, ale jeho myšlienky a metódy pedagogickej interpretácie hudby presiahli hranice našej krajiny. Tvorivé metódy, ktoré presadzoval a rozvíjal počas svojej dlhoročnej aktívnej činnosti medzi učiteľmi, sa prirodzeným vývojom v oblasti školstva dostali aj do Štátneho vzdelávacieho programu základných a základných umeleckých škôl. Predmet „hudobná dielňa“ je zásluhou Juraja Hatríka už od prvej polovice 90. rokov 20. storočia súčasťou prípravy učiteľov hudobnej výchovy aj na učiteľských fakultách. Na HTF VŠMU sa stal trvalou súčasťou študijného programu pre študentov hudobnej teórie so spresňujúcim podtitulom „metódy a prax pedagogickej komunikácie o hudbe“, rovnako ako nadväzujúci predmet „základy hudobnej syntaxe“. Zásadne tiež ovplyvnil metódu analýzy skladieb, ktorú výstižne nazval „percepčná analýza hudobného diela“ – analýza odvíjajúca sa od zážitku, prvotných asociácií z počutej hudby k následnému štúdiu hudobnej štruktúry.

Juraj Hatrík už počas svojho aktívneho pôsobenia pripravoval svojich nástupcov na HTF VŠMU. V jeho odkaze pokračujeme viacerí, keďže takú „polypersonálnu osobnosť“, ako ho svojho času nazval Ľubomír Chalupka, u nás dnes nemáme. Každý z nás to však robí trochu inak, „na svoj spôsob“. V rozhovore, ktorý som s ním robila len niekoľko dní pred nečakaným definitívnym odchodom z tohto sveta, povedal, že je rád, že má nasledovníkov, aj keď je to už trochu iné... Pri týchto slovách mi napadlo, ako Carl Orff, ktorého po celom svete citujú ako autora „orffovskej koncepcie hudobnej výchovy“, toto sám vyvracal tvrdením, že on žiadnu koncepciu nesformuloval, on len robil, čo je prirodzené a čo robia mnohí iní. Koncepcie, ktoré vznikajú na základe ideí a skúseností mimoriadne tvorivých osobností, vždy usporiadajú a rozvinú ich nasledovníci. Som presvedčená, že práve tým, ako profesor Hatrík pristupoval k hudobnej analýze a pedagogike hudby, položil základy svojej individuálnej koncepcie a jeho vplyv tak skoro nevyprchá.

Zanechal rozsiahle skladateľské dielo – od veľkých symfonických, koncertantných a hudobno-dramatických foriem cez komorné, zborové, sólové až po celý rad drobností i hudobno-dramatických projektov pre deti a mládež. Jeho tvorba bola v priebehu

rokov oceňovaná doma i v zahraničí (popri súťažiach mladých tvorcov získal napríklad 1. cenu za akordeónovú skladbu *Nonetto di studi facili* v roku 1993 v medzinárodnej súťaži Concorso Internazionale di composizione v talianskom Castelfidardo; v roku 2002 sa do výberu „Highlights“ na súťaži ISCM v Hong Kongu dostala jeho vokálna kompozícia *Dievča a strom*).

Na domácej pôde získal viacero ocenení – napríklad:

- Cenu Jána Levoslava Bellu v roku 1984 za dielo *Ponorená hudba*,
- Cenu Ministra školstva v roku 1989 za prínos v oblasti hudobnej pedagogiky,
- Cenu slovenskej hudobnej kritiky za rok 2002 za *Koncertantnú fantáziu pre klavír a orchester Ecce quod Natura*,
- Cenu SOZA za najúspešnejšiu skladbu v oblasti vážnej hudby v roku 2006,
- Cenu primátora mesta Bratislavy v roku 2011,
- Veľkú cenu SOZA v roku 2011.

Nemenej významná je jeho publicistická tvorba. Analýzy hudobných diel, ktoré sa spočiatku rodili prevažne v živom kontakte s publikom na prehrávkach a besedách, ale aj príspevky do odborných časopisov a zborníkov, boli plné presných analytických postrehov, pričom spĺňali vysoké kvalitatívne kritériá; aj preto mu v roku 1991, krátko po návrate na HTF VŠMU, bol udelený titul docent nielen zo skladby, ale aj z hudobnej teórie. V roku 1997 nasledovalo menovanie profesorom skladby. Široké spektrum analýz, esejí a úvah o hudbe, ako i pedagogicky zameraných textov, ktoré z väčšej časti priebežne publikoval, vyšli súhrnne v dvoch zväzkoch *Cesty za hudbou a k hudbe* (H plus, 2016) a *Bermudský trojuholník hudobnej pedagogiky alebo Kam sa v pedagogickom procese stráca hudba?* (H plus, 2018).

Angažoval sa aj ako organizátor hudobného života v Spolku slovenských skladateľov, Slovenskom ochrannom zväze autorskom, Slovenskej hudobnej spoločnosti a v neposlednom rade v oblasti ďalšieho vzdelávania učiteľov hudby. Založil a až do posledných chvíľ svojho života viedol Asociáciu učiteľov hudby Slovenska, na pôde ktorej aktívne bojoval za zlepšenie legislatívnych podmienok umeleckého vzdelávania na Slovensku a tiež za modernizáciu obsahu a metód pedagogickej práce na všetkých stupňoch základného – všeobecného aj umeleckého – školstva. Počas aktívneho pôsobenia ovplyvnil veľké množstvo študentov, profesionálnych hudobníkov, učiteľov hudby i radových poslucháčov, u ktorých dokázal vzbudiť lásku a porozumenie hudobnému umeniu. Z dnešného pohľadu je zreteľné, že kým v oblasti kompozície dokázal skĺbiť rôzne techniky minulosti i súčasnosti do homogénneho celku, v oblasti pedagogiky bol vizionár a položil základy tvorivého vyučovania v oblasti hudby na Slovensku.

Češť jeho pamiatke.